

T. C.

GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
ETİK KURUL YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 -(1) Bu Yönergenin amacı, Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun yönerge kapsamına giren her tür bilimsel araştırma, çalışma, yayın ve etkinliklerde uyulması gereken bilim etiği kurallarını ve Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler alanında, bilimsel araştırma veyayın etiği kurulunun oluşumu, görev, yetki, sorumluluk, çalışma usul ve esaslarını belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 -(1)Bu Yönerge, Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler alanlarında çalışanların,

(a) Yürürlükteki mevzuat hükümleri uyarınca akademik unvanların elde edilmesi aşamasında ve sonrasında yapılan her tür bilimsel araştırma ve çalışmalar ile gerçekleştirilen bilimsel etkinlikler, desteklenen ve\veya yürütülen bilimsel araştırma-geliştirme projeleriyle ilgili araştırma etiği konularını,

(b)Yüksek lisans veya doktora öğrenciliği sırasında yapılan tez ve bilimsel yayınlar ile yürütülen bilimsel araştırma-geliştirme projeleriyle ilgili araştırma ve yayın etiği konularını,

(c) Üniversite mensuplarınca yurtiçinde ve yurtdışında her çeşit basın, görsel, işitsel ve dijital yayın organlarında yayımlanan ya da yayımlanmak üzere gönderilmiş olan her tür yayınla ilgili yayın etiği sorunlarını,

(ç) Üniversitede yapılacak araştırmalarda kullanılacak deneklerde ve çevrebilim ile ilgili çalışmalarda yapılan etik ihlallerini, kapsar.

(2) İnsan katılımcıların araştırma öncesinde, esnasında ve sonrasında haklarının korunması, zarar görmelerinin önlenmesi, bilgilendirilmiş olarak onaylarının alınmasını sağlamak üzere, insan katılımcılar üzerinde yürütülecek sosyal bilimler alanındaki araştırmalar ile tarihi eserler ve kültür varlıkları üzerinde yapılacak her türlü bilimsel araştırma ve çalışmaları, çevrenin korunmasını da göz önünde tutarak etik yönden değerlendirmeyi ve çalışmanın etik açıdan uygun olup olmadığı konusunda karar vermeyi kapsar.

Dayanak

MADDE 3 -(1)Bu Yönerge, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 24.,42. ve 65. maddeleri ile "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" hükümlerine dayanarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 -(1)Bu Yönerge 'de geçen;

- a) Başkan: Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanı'nı,
 - b) Başkan Yardımcıları: Başkanın kendisine yardımcı olmak üzere görevlendirdiği Kurul üyelerini,
 - c) Birim: Enstitü, Fakülte, Yüksekokul, Meslek Yüksekokulu ve Merkezleri,
 - ç) Kurul: Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nu,
 - d) Raportör: Başkan tarafından konunun ön incelemesi için havale edildiği Kurul üyesi ve/veya uzmanı,
 - e) Rektör: Gaziantep Üniversitesi Rektörünü,
 - f) Rektörlük: Gaziantep Üniversitesi Rektörlüğü'nü,
 - g) Sorumlu Araştırmacı: Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan etik onayı almak için başvuran kişiyi,
 - ğ) Üniversite: Gaziantep Üniversitesi'ni,
 - h) Üye: Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Üyesi'ni,
- ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler

Madde 5 – (1)YÖK'ün ilgili yönergesinde tanımladığı şekliyle Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine aykırı eylemleri kapsar. Bu eylemler şunlardır:

- 1) **İntihal:** Başkalarının özgün fikirlerini, metotlarını, verilerini veya eserlerini bilimsel kurallara uygun biçimde atıf yapmadan kısmen veya tamamen kendi eseri gibi göstermek,
 - i. Aynı kaynağa göre kaynak göstermeden yapılan intihaller;
 1. **Mevcut Yazı:** Pek çok kaynaktan alarak kendine ait gibi göstermek,
 2. **Zayıf/Yetersiz Gizleme (Kılık Değiştirme Saklama):** Paragraf içindeki anahtar kelimeleri değiştirerek gizlemek,
 3. **Fotokopi:** Belli bir kaynaktan hiçbir değişiklik yapmadan bir bölümü aynen almak,

4. **Emek Tembelligi:** Orijinal çalışma için çaba sarfetmek yerine çalışmanın büyük bir kısmını başka kaynaklardan alıntılarla doldurmak,
- ii. Kaynak göstererek yapılan intihaller:
1. **Unutulan Dipnot:** Yazar adını vererek fakat tam künyeyi vermeyerek kaynağın orijinaline ulaşılma ihtimalini ortadan kaldırmak,
 2. **Yanlış Bilgilendirme:** Yanlış künye vererek kaynağın orijinaline ulaşılma ihtimalini ortadan kaldırmak,
 3. **Becerikli Atıf Yapma:** Yazarın tüm kaynaklara atıf yapması, tırnak işareti kullanması fakat araştırmanın hiçbir orijinal fikir içermemesi.
 4. **Mükemmel Suç:** Yazarın bazı yerlerde kaynaklara atıf yapması fakat yazının kalan kısımlarındaki analizlerin kendine ait olduğu fikrini yaratma düşüncesiyle bazı kaynaklara atıf vermemesi.
- 2) **Sahtecilik:** Bilimsel araştırmalarda gerçekte var olmayan veya tahrif edilmiş verileri kullanmak,
 - 3) **Çarpıtma:** Araştırma kayıtları veya elde edilen verileri tahrif etmek, araştırmada kullanılmayan cihaz veya materyalleri kullanılmış gibi göstermek, destek alınan kişi ve kuruluşların çıkarları doğrultusunda araştırma sonuçlarını tahrif etmek veya şekillendirmek,
 - 4) **Tekrar yayım:** Mükerrer yayınlarını akademik atama ve yükselmelerde ayrı yayınlar olarak sunmak,
 - 5) **Dilimleme:** Bir araştırmanın sonuçlarını, araştırmanın bütünlüğünü bozacak şekilde ve uygun olmayan biçimde parçalara ayırıp birden fazla sayıda yayımlayarak bu yayınları akademik atama ve yükselmelerde ayrı yayınlar olarak sunmak,
 - 6) **Haksız yazarlık:** Aktif katkısı olmayan kişileri yazarlar arasına dâhil etmek veya olan kişileri dâhil etmemek, yazar sıralamasını gerekçesiz ve uygun olmayan bir biçimde değiştirmek, aktif katkısı olanların isimlerini sonraki baskılarda eserden çıkartmak, aktif katkısı olmadığı halde nüfuzunu kullanarak ismini yazarlar arasına dâhil ettirmek,
 - 7) **Uydurma:** Araştırmada bulunmayan verileri üretmek, bunları rapor etmek veya yayımlamak,
 - 8) **Destek belirtmeme:** Desteklenerek yürütülen araştırmaların sonuçlarını içeren sunum ve yayınlarda destek veren kurum veya kuruluş desteğini belirtmemek,
 - 9) **Yazar adlarında değişiklik yapma:** Araştırma ve makalede ortak araştırmacı ve yazarların yazılı görüş birliği olmadan, araştırmada aktif katkısı bulunanların isimlerini çıkartmak veya yazarlıkla bağdaşmayacak katkı nedeniyle yeni yazarlar eklemek veya yazar sıralamasını değiştirmek,
- (2) Diğer etik ihlal türleri şunlardır:
- 1) Henüz sunulmamış veya savunularak kabul edilmemiş tez veya çalışmaları, sahibinin izni olmadan kaynak olarak kullanmak,
 - 2) İnsan ve hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalarda etik kurallara uymamak, yayınlarında hasta haklarına saygı göstermemek,
 - 3) İnsanlarla ilgili biyomedikal araştırmalarda ve diğer klinik araştırmalarda ilgili mevzuat hükümlerine aykırı davranmak,

- 4) İncelemek üzere görevlendirildiği bir eserde yer alan bilgileri eser sahibinin açık izni olmaksızın yayımlanmadan önce başkalarıyla paylaşmak,
- 5) Bilimsel araştırma için sağlanan veya ayrılan kaynakları, mekânları, imkânları ve cihazları amaç dışı kullanmak,
- 6) Dayanaksız, yersiz ve kasıtlı olarak etik ihlal isnadında bulunmak,
- 7) Bilimsel bir çalışma kapsamında yapılan anket ve tutum araştırmalarında katılımcıların açık rızasını almadan ya da araştırma bir kurumda yapılacaksa ayrıca kurumun iznini almadan elde edilen verileri yayımlamak,
- 8) Araştırma ve deneylerde, hayvan sağlığına ve ekolojik dengeye zarar vermek,
- 9) Araştırma ve deneylerde, çalışmalara başlamadan önce alınması gereken izinleri yetkili birimlerden yazılı olarak almamak.
- 10) Araştırma ve deneylerde mevzuatın veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin ilgili araştırma ve deneylere dair hükümlerine aykırı çalışmalarda bulunmak.
- 11) Araştırmacılar ve yetkililerce, yapılan bilimsel araştırma ile ilgili olarak muhtemel zararlı uygulamalar konusunda ilgilileri bilgilendirme ve uyarma yükümlüğüne uymamak,
- 12) Bilimsel çalışmalarda, diğer kişi ve kurumlardan temin edilen veri ve bilgileri, izin verildiği ölçüde ve şekilde kullanmamak; bu bilgilerin gizliliğine riayet etmemek ve korunmasını sağlamamak,
- 13) Akademik atama ve yükseltmelerde bilimsel araştırma ve yayınlara ilişkin yanlış veya yanıltıcı beyanda bulunmak,

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Olarak Değerlendirilemeyecek Haller

Madde 6– (1) Bir başkasının özgün üslup ve ifadesinin aynen kullanılmamak şartıyla, anonim bilgilerin, bilim alanlarının temel bilgilerinin, matematik teoremleri ve ispatları gibi önermelerin çalışmalarda kullanılması etik ihlal olarak değerlendirilemez.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kurulun Amaçları, Görevleri, Yapısı ve Çalışma Biçimi

Kurulun amacı

MADDE 7 -(1) İnsan katılımcıların araştırma öncesinde, esnasında ve sonrasında haklarının korunması, zarar görmelerinin önlenmesi, bilgilendirilmiş olarak onaylarının alınmasını sağlamak üzere, insan katılımcılar üzerinde yürütülecek sosyal bilimler alanındaki araştırmalar ile tarihi eserler ve kültür varlıkları üzerinde yapılacak her türlü bilimsel araştırma ve çalışmaları, çevrenin korunmasını da göz önünde tutarak etik yönden değerlendirmek ve çalışmanın etik açıdan uygun olup olmadığı konusunda karar vermektir.

(2) Etik ihlal iddialarını incelemek; inceleme kapsamında Rektörlük aracılığıyla gerektiğinde bilirkişi veya uzman görüşü almak, ilgili kişi ve kurumlarla yazışmalar yapmak, bilgi istemek ve inceleme kapsamında gerekli diğer işlemleri yapmak,

(3) İnceleme sonucunda alınan kararları Rektörlüğe sunmak,

(4) Akademik, araştırma ve yayın etiği konularında muhtemel etik dışı eylemleri ortadan kaldırmak için, ilgili birim ya da kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yaparak farkındalık artırmak amacı ile eğitici ve önleyici faaliyetler düzenlenmesini sağlamak üzere birim ve enstitülere önerilerde bulunmak.

Kurulun görevleri

MADDE 8 -(1) Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun görevleri şunlardır:

- a) Değerlendirme için standart formlar oluşturmak,
- b) Kurula yapılan uygun başvuruları kabul etmek,
- c) *Etik Kurul Onay Belgesi* gerektiren ve başvurusu kabul edilen bilimsel araştırma ve çalışmalara ait anket, test, ölçek, mülakat, gözlem, resim, çizim, video film, ses kaydı ve benzeri veri toplanmasında kullanılan her türlü yazılı, sözlü, sesli veya görüntülü ölçüm araçlarını ve içeriğini etik açıdan değerlendirmek,
- ç) Etik açıdan uygun olup olmadığı konusunda karar vermek.
- d) Etik ihlal iddialarını ilgili YÖK yönergesinde tanımlanan çalışma usul ve esasları doğrultusunda incelemek; inceleme kapsamında Rektörlük aracılığıyla gerektiğinde bilirkişi veya uzman görüşü almak, ilgili kişi ve kurumlarla yazışmalar yapmak, bilgi istemek ve inceleme kapsamında gerekli diğer işlemleri yapmak,
- (e) Etik ihlal inceleme sonucunda alınan kararları rektörlüğe sunmak,

Kurulun yapısı

MADDE 9 -(1) Kurul, biri başkan olmak üzere en az dokuz, en çok on bir üyeden oluşur. Bütün üyeler ve Kurul Başkanı, Rektör tarafından görevlendirilir. Başkan, Kurul üyeleri arasından en çok üç yardımcı seçer. Kurul, aşağıdaki birim ve alanlardan seçilen profesörünvanına sahip öğretim üyelerinden oluşturulur:

- a) Fen Edebiyat Fakültesi,
- b) Gaziantep Eğitim Fakültesi,
- c) Hukuk Fakültesi,
- ç) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
- d) İlahiyat Fakültesi,
- e) İletişim Fakültesi,
- f) Güzel Sanatlar Fakültesi,
- g) Turizm Fakültesi,

ğ) Nizip Eğitim Fakültesi,

(2) Kurul üyelerinin görev süresi iki yıldır. Süresi biten üye, tekrar görevlendirilebilir.

(3) Etik ihlali nedeniyle hakkında mahkûmiyet kararı verilen veya disiplin cezası alan kişiler Kurula üye olamaz ve üye iseler üyeliği kendiliğinden sona erer.

(4) Bir yıl içerisinde çağrılı olduğu Kurul toplantılarından mazeretsiz olarak üst üste iki veya takvim yılı içinde toplam dört toplantıya katılmayan üyenin görev süresi sona erer. Görev süresi sona eren üye yerine, Rektör tarafından kalan süreyi tamamlamak üzere yeni bir üye görevlendirilir.

(5) Başkan, Etik Kurulu'nun ilk toplantısında üyelerden birini raportör olarak görevlendirir. Başvuru konusuna göre her başvuru için ayrı bir raportör görevlendirilebilir. Başkanın olmadığı durumlarda en kıdemli öğretim üyesi başkana vekâlet eder. Başkanın herhangi bir sebeple başkanlıktan ayrılması durumunda Etik Kurulu üyeleri, yapacakları ilk toplantıda kendi aralarından birini başkan olarak seçer.

(6) Kurul tarafından gerekli görülmesi halinde çalışmaların verimliliğini sağlamak amacıyla Sosyal ve Beşeri Bilimler alanlarında üç öğretim üyesinden oluşan farklı bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları da oluşturulabilir. Bu kurula üye seçimi, kurulun oluşumu, görev, yetki, sorumluluk ve çalışma esaslarını Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu belirler.

(7) Hukuki işlemler üniversitenin hukuk müşavirliği ile koordineliyürütülür. Kurulun yazışmalarını ve arşiv işlerini yürütmek üzere bir sekreter, toplantı odası ve arşiv yeri ile kurulun ihtiyacı olan büro ve kırtasiye malzemeleri ve yazışma giderleri Rektörlük tarafından temin edilir. Büro hizmetlerinin ve başvuruların gündeme alınması ile ilgili işlemlerin aksamadan yürütülmesinden kurul başkanı sorumludur. Kurulun tüm yazışmaları başkan aracılığıyla yapılır. Ancak, kurum dışı yazışmalarda Rektörlüğün bilgisi ve onayı gerekir.

Çalışma biçimi

MADDE 10– (1) Kurul, ihtiyaç oldukça üye sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Oylamada çekimser oy kullanılamaz. Oy eşitliği halinde başkanın oyu yönünde karar verilmiş kabul edilir.

(2) Kurula bilimsel araştırmalar için etik kurul onayı almak üzere yapılan başvurularda:

(a) Toplantı, kapalı usulde yapılır. Üyeler, inceleme konusu dosyanın içeriğini Kurul toplantısı dışında başkalarıyla tartışamaz ve dosyaların içeriği hakkında bilgi veremez.

(b) İlan edilen toplantı gününden beş iş günü öncesi mesai saati bitimine kadar eksiksiz teslim edilen dosyalar ilk Kurul toplantısı gündemine alınır.

(c) Başkan ve yardımcıları, Kurul'a yapılan başvuruları inceler, Raportör, toplantı öncesi bir inceleme raporu düzenler. Toplantıdan bir iş günü öncesi Kurul üyelerine elektronik ortamda iletir.

(ç) Raportör, toplantıda Kurula söz konusu başvuru ile ilgili bilgi verir. Kurulun incelediği dosya ile ilgili oluşan görüş, gerekçesiyle birlikte kesin rapora dönüştürülür.

(d) Kurul, kendisine yapılan başvuruları en geç bir ay içerisinde karara bağlar.

(e) Dosya ile ilgili hazırlanan rapor, toplantıya katılan üyelerin tamamı tarafından imzalanır.

(f) Kurul tarafından düzeltilmesi ya da eksikliklerinin tamamlanmasına karar verilen araştırma önerilerinin, araştırmacılar tarafından düzeltilerek tekrar Kurula başvurusu yapılabilir ve bu başvuru, yapılan ilk toplantıda yeniden değerlendirilir.

(g) Gerek görülen hallerde Kurul dışından uzmanların ya da danışmanların görüşüne başvurulabilir. Bu kişiler, toplantıya davet edilebilecekleri gibi yazılı görüşleri de alınabilir.

Uzman veya danışmanların Kurulda oy hakları yoktur.

(ğ) Kurul üyesinin kendisinin ve/veya ikinci derece dâhil kan ve yakın hısımları ile evlatlıklarının araştırmalarının görüşülmesi ve oylanması sırasında söz konusu üye toplantıya katılamaz ve bu durumda ilgili üye için Kurul toplantısında devamsızlık söz konusu edilmez.

(h) Etik Kurulu, gerek gördüğü durumlarda başvuru sahibinin/sahiplerinin ya da konu ile ilgili uzman/uzmanların yazılı ya da sözlü bilgilerine başvurabilir; bu kişileri toplantıya davet edebilir.

(ı) Etik ihlal incelemelerinde aşağıdaki kişiler; bilirkişi ve uzman olarak görevlendirilemezler:

- 1) İlgilinin, doçentlik jürilerinde görev almış, lisansüstü tez danışmanlığını yapmış ve ortak yayın yapmış olanlar,
- 2) İlgilinin kendi bölümünde/anabilim dalında görev yapan öğretim üyeleri,
- 3) İlgilinin eşi ve üçüncü dereceye kadar (üçüncü derece dâhil) kan veya sıhrî hısımları,
- 4) İlgili ile aralarında husumet bulunan kişiler.

(3) Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kuruluna ulaşan etik ihlal iddiaları ile ilgili başvurularda:

(a) Söz konusu iddialar ile ilgili tüm bilgi ve belgeler etik kurula iletilir.

(b) Kurul gönderilen her başvuru dosyası için ayrı ayrı dosya açar.

(c) Kurul, YÖK Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesinde belirtilen çalışma esaslarına göre hareket eder.

(d) Alınacak kararlar, ilgili Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği kurulunda tartışmaya açıldıktan sonra oylanır ve Kurul üyelerince imzalanır. Karara muhalif kalan üye karşı oy gerekçesini yazmak zorundadır.

(e) Kurulca alınan nihai kararlar inceleme raporu niteliğinde olup, bu kararlar onaylanmak ya da başka bir karar alınmak üzere Rektörlüğe sunulur.

(f) Kurul üyeleri, uzman ve bilirkişiler yaptıkları incelemeyle ilgili edindikleri bilgi ve belgeleri açıklayamazlar.

(g) Etik Kurulun inceleme sürecinde diğer kurum ve kuruluşlarla her türlü yazışmalar Rektörlük aracılığıyla yapılır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kurula Bilimsel Araştırmaya Etik Kurul Onayı Almak İçin Yapılan Başvuru ve Değerlendirme:

MADDE 11 – (1) İnsan katılımcılarla veya insan üzerinde yapılacak yüz yüze veya bilgisayar ortamında gerçekleştirilecek her türlü anket, test, ölçek, mülakat, gözlem, resim çizim, video film ve ses kaydı niteliğindeki veri toplama yöntemleriyle yapılan bilimsel araştırma ve çalışmaların etik açıdan değerlendirilebilmesi için, tüm araştırmacıların çalışmaya başlamadan önce Kurula başvuru yapması gerekir.

(2) Kurula başvuru, sorumlu araştırmacı tarafından yapılır. Başvuru dilekçesinde bütün araştırmacıların ıslak imzalı onayları alınır. Kurulun belirlediği belge ve formlar hazırlanarak, elektronik ortamda ve ıslak imzalı basılı kopya şeklinde Kurul sekreteryasına teslim edilir.

(3) Kurul, başvurusu yapılan araştırma projelerini çalışmanın amacı, yöntemi, yararları ve olası tehlikelerini, bütçesini göz önünde bulundurarak etik açıdan değerlendirir. Değerlendirme sonucunda “Uygun”, “Düzeltilmesi Gerekir”, “Görevsizlik”, ya da “Uygun Değildir” şeklinde karar verir. Başvurusuna “Düzeltilmesi Gerekir” kararı verilen sorumlu araştırmacı, gerekli düzeltmeleri yaparak veya eksiklikleri gidererek tekrar Kurula başvuru yapabilir.

(4) Kurul, değişiklik yapılmasını talep ederse istenen değişiklikleri sorumlu araştırmacıya elektronik ortamda bildirir.

(5) Kurul toplantısında alınan tüm kararlar ve gerekçeleri karar defterine yazılır. Araştırmanın düzeltilmesi ya da yeniden düzenlenmesinden sonra tekrar başvurulması yönünde düzeltme kararı alınmışsa, talep edilen düzeltmeler ve düzenlemeler açık bir şekilde belirtilir.

(6) Kurul, dosya ile ilgili kararını aldıktan sonra, sorumlu araştırmacı dosyasının sonuç kararını Kurul sekreteryasından alır. Sonuç, ayrıca sorumlu araştırmacıya elektronik ortamda bildirilir.

(7) Kurul kararının “Uygun” olması durumunda ıslak imzalı etik onay belgesi Kurul’dan alınır.